

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 421/2023-52

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a sudcov Ivana Fiačana a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného Mgr. Martinom Jankovičom, advokátom, Železničná 257/19, Revúca, proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5Tpo/33/2023 zo 4. júla 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5Tpo/33/2023 zo 4. júla 2023 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5Tpo/33/2023 zo 4. júla 2023 **z r u š u j e** a **v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Banskej Bystrici **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **796,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 20. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2, 3, 4 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a tiež práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3, 4 a 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a jeho práva na slobodu podľa čl. 9 ods. 1, 3 a 4 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „medzinárodný pakt“) uznesením všeobecného súdu označeným

v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje ústavnému súdu nálezom vysloviť porušenie jeho označených práv napadnutým uznesením všeobecného súdu, zrušiť ho a vrátiť všeobecnému súdu na nové konanie a priznať mu tiež náhradu trov konania a primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľovi je vedené väzobné trestné stíhanie pre trestný čin násilia proti skupine obyvateľov, kde bolo sťažovateľovi obvinenie vznesené 27. mája 2023 a uznesením Okresného súdu Rimavská Sobota (ďalej len „okresný súd“) z 30. mája 2023 bol vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Sťažovateľ 12. júna 2023 adresoval orgánom činným v trestnom konaní žiadosť o prepustenie na slobodu, ktorej nebolo vyhovené a táto bola predložená na rozhodnutie okresnému súdu, ktorý o nej rozhodol uznesením sp. zn. 4Tp/53/2023 z 22. júna 2023 (ďalej len „prvostupňové väzobné rozhodnutie“) tak, že sťažovateľa prepustil z väzby na slobodu, a súčasne rozhodol o uložení špecifikovaných alternatívnych opatrení nahrádzajúcich sťažovateľovu väzbu. O sťažnosti prokurátora podanej proti prvostupňovému väzobnému rozhodnutiu okresného súdu rozhodol Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 5Tpo/33/2023 zo 4. júla 2023 (ďalej len „namietané uznesenie“), ktorým napadnuté rozhodnutie zrušil, žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol a väzbu nenahradil alternatívnymi opatreniami.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uvádza, že prokurátor proti prvostupňovému väzobnému rozhodnutiu okresného súdu zahlásil 22. júna 2023 sťažnosť priamo do zápisnice o väzobnom výsluchu sťažovateľa a písomné dôvody tejto sťažnosti doručil okresnému súdu 23. júna 2023. Argumentuje, že označené písomné dôvody sťažnosti prokurátora mu neboli doručené, a nemal tak možnosť sa k nim vyjadriť. V uvedenom postupe vidí, poukazujúc na relevantnú judikatúru ústavného súdu, porušenie zásady kontradiktórnosti konania. Takisto namieta, že v jeho prípade nie sú splnené formálne a materiálne podmienky väzby, keď podľa jeho vyjadrenia neexistujú skutočnosti odôvodňujúce obavu z pokračovania v trestnej činnosti, ktorá je mu kladená za vinu, a vykonané dokazovanie, ktoré má byť podkladom vedeného trestného stíhania, je zaťažené takými vadami, ktoré majú podľa neho za následok nepoužiteľnosť špecifikovaných dôkazov, pričom sa konajúce súdy s týmito ním predostretými relevantnými otázkami dostatočne nevysporiadali. Sťažovateľ je tiež toho názoru, že krajský súd v jeho prípade v otázke náhrady väzby miernejšími opatreniami nepostupoval v súlade s princípom *ultima ratio*. Vo všetkých uvedených skutočnostiach vidí porušenie svojich označených práv.

III.

Vyjadrenia krajského súdu a replika sťažovateľa

4. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 421/2023-34 zo 6. septembra 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v rozsahu namietaných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 dohovoru a čl. 9 ods. 1, 3 a 4 medzinárodného paktu, vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol. V súvislosti s vecným prerokovaním ústavnej sťažnosti vyzval 25. septembra 2023 predsedu krajského súdu na vyjadrenie k vecnej stránke ústavnej sťažnosti.

III.1. Vyjadrenie krajského súdu

5. Na výzvu ústavného súdu reagoval predseda krajského súdu podaním sp. zn. Spr 614/23, v ktorom uznal fakt, že písomné dôvody sťažnosti prokurátora uplatnenej proti prvostupňovému väzobnému rozhodnutiu okresného súdu neboli sťažovateľovi doručené, a došlo tak k porušeniu požiadavky kontradiktórnosti konania. V stanovisku zároveň prezentoval argumentáciu, podľa ktorej obsah vyjadrenia prokurátora o nevyhovení žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby, s ktorým mal sťažovateľ možnosť sa oboznámiť a vyjadriť sa k nemu počas väzobného výsluchu (ktorú možnosť sťažovateľ podľa krajského súdu nevyužil), keďže mu bolo toto vyjadrenie doručené, je v porovnaní s obsahom písomných dôvodov sťažnosti totožný. Predseda krajského súdu bol tak toho názoru, že u sťažovateľa vzhľadom na uvedené okolnosti k reálnemu porušeniu práva na „*spravodlivé súdne konanie nedošlo*“. V závere tiež oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednania veci pred ústavným súdom.

III.2. Replika sťažovateľa

6. Sťažovateľ sa k stanovisku krajského súdu vyjadril podaním doručeným ústavnému súdu 25. októbra 2023, pričom v ňom zotrval na dôvodoch podanej ústavnej sťažnosti. Poukazujúc na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) a tiež ústavného súdu, vo vzťahu k stanovisku krajského súdu dôvodil, že je len na samotnom účastníkovi konania, resp. strane trestného konania, aby posúdila, či a do akej miery je písomné vyjadrenie protistrany právne významné, a teda obsahuje dôvody, na ktoré je potrebné z jej strany reagovať, avšak táto možnosť musí byť strane konajúcim súdom z hľadiska garancie princípu rovnosti zbraní zaručená. Zotrval preto aj na svojich návrhoch formulovaných v petite ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu podaní dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

8. Sťažovateľ v sťažnosti namieta porušenie svojho základného práva na osobnú slobodu a práva na slobodu a bezpečnosť, ktoré v podstate vidí v porušení princípu kontradiktórnosti konania pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie z väzby.

9. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu právo na osobnú slobodu je garantované čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a je v ňom obsiahnuté aj právo obvineného na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie sa môže v zákonom určených prípadoch podmieniť zárukou. Súdne preskúmanie zákonnosti pozbavenia osobnej slobody kladie nároky na rýchlosť a kvalitu preskúmania. Väzobné konanie týkajúce sa rozhodovania o osobnej slobode obvinenej osoby musí spĺňať niektoré fundamentálne požiadavky spravodlivého konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako

aj podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Jednou z nich je aj procesná záruka kladúca dôraz na zachovanie princípu „rovnosti zbraní“ a z nej vyplývajúcej kontradiktórnosti konania (podobne napr. III. ÚS 402/08). Zásada rovnosti zbraní je jednou z charakteristík širšieho konceptu spravodlivého procesu, ktorý tiež zahrňuje právo, aby trestné konanie bolo kontradiktórne (pozri rozhodnutie ESĽP vo veci Brandstetter proti Rakúsku, rozsudok z 28. 8. 1991, č. 11170/84). Európsky súd pre ľudské práva zásadu rovnosti zbraní definuje ako požiadavku, aby každá strana konania mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju z pohľadu konania ako celku podstatným spôsobom neznevýhodňujú vzhľadom na protistranu (Nideröst-Huber proti Švajčiarsku, rozsudok z 18. 2. 1997, č. 18990/91; Foucher proti Francúzsku, rozsudok z 18. 3. 1997, č. 22209/93). Jej cieľom je dosiahnutie „spravodlivej rovnováhy“ medzi stranami sporu (Dombo Beheer B.V. proti Holandsku, rozsudok z 21. 10. 1993, č. 14448/88). V trestnom konaní nesmie byť postavenie obvineného zreteľne nevýhodné v pomere k obžalobe (Oyston proti Spojenému kráľovstvu, rozhodnutie z 22. 1. 2002, č. 42011/98).

10. Z obsahu ústavnej sťažnosti, obsahu odôvodnenia namietaného uznesenia krajského súdu a tiež vyjadrenia samotného krajského súdu vyplýva, že sťažovateľovi neboli písomné dôvody sťažnosti, ktorou prokurátor napadol prvostupňové väzobné rozhodnutie okresného súdu, doručené, a teda nemal možnosť sa k nim pred prijatím namietaného uznesenia krajského súdu vyjadriť. Ústavný súd už v minulosti judikoval, že zásadu kontradiktórnosti konania nemožno chápať formalisticky, ale je potrebné dôsledne vyhodnotiť individuálne okolnosti situácie, na základe ktorého hodnotenia možno dospieť k záveru, či v konkrétnom prípade účastníka konania bola jeho pozícia účastníka konania objektívne oslabená (pozri sp. zn. III. ÚS 392/2018). Postupom krajského súdu v druhostupňovom konaní však bola nepochybne jedna z požiadaviek spravodlivého procesu, a to kontradiktórnosť konania (a súčasne „rovnosť zbraní“) porušená, keďže sťažovateľovi nebolo umožnené predložiť všeobecnému súdu preskúmavajúcemu zákonnosť pozbavenia jeho osobnej slobody svoje stanovisko k argumentom príslušného prokurátora obsiahnutým v písomných dôvodoch sťažnosti, ktorou prokurátor napadol prvostupňové väzobné rozhodnutie, ktorým bol sťažovateľ z väzby prepustený. Ústavný súd sa nemôže stotožniť s prezentovanou obranou krajského súdu, ktorý poukazoval na to, že argumentácia obsiahnutá v písomných dôvodoch sťažnosti bola identická s tou, ktorú prokurátor prezentoval vo vyjadrení o nevyhovení žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby, pričom sťažovateľ možnosť sa k nej vyjadriť počas väzobného výsluchu nevyužil. To, že sťažovateľ nevyužil počas väzobného výsluchu možnosť reagovať na argumentáciu prokurátora prednesenú pred prvostupňovým rozhodovaním o jeho väzbe (žiadosti o prepustenie na slobodu), ešte neznamená, že tým automaticky stratil možnosť reagovať na obdobnú argumentáciu v druhostupňovom konaní. Tým, že sťažovateľovi neboli písomné dôvody sťažnosti prokurátora obsahujúce predmetnú argumentáciu doručené, bol sťažovateľ o túto možnosť neprípustne ukrátený. Ústavný súd zdôrazňuje, že všeobecný súd požiadavky spolutvoriace koncept spravodlivého procesu musí rešpektovať.

11. Spôsob uplatnenia právomoci krajského súdu, ktorý nedodrжал vymedzené princípy, nie je zlučiteľný so základným právom sťažovateľa na osobnú slobodu zaručeným čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a jeho právom na slobodu a bezpečnosť zaručeným čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 dohovoru, preto ústavný súd dospel k záveru o porušení označených práv sťažovateľa namietaným uznesením krajského súdu tak, ako to je uvedené v bode 1 výrokovej časti tohto nálezu. Vzhľadom na konštatovanie porušenia vymedzených práv sťažovateľa z dôvodu porušenia princípu rovnosti

zbrání bolo právne irelevantné zaoberať sa otázkou splnenia materiálnych podmienok väzby, ktorých danosť sťažovateľ v ústavnej sťažnosti spochybňuje. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd dospel k záveru o porušení označených práv sťažovateľa zaručených ústavou a dohovorom, nepovažoval za potrebné preskúmať súlad namietaného uznesenia krajského súdu s obsahom sťažovateľom formulovaného čl. 9 ods. 1, 3 a 4 medzinárodného paktu, a preto v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel, tak ako to je uvedené v bode 4 výrokovej časti tohto nálezu.

V.

Zrušenie rozhodnutia a vrátenie veci na ďalšie konanie

12. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti a svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody, takéto rozhodnutie zruší. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie. Podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Vzhľadom na skutočnosť, že došlo ku konštatovaniu porušenia práv sťažovateľa, bolo v zmysle právnej úpravy nevyhnutné namietané uznesenie krajského súdu zrušiť a následne vec krajskému súdu vrátiť na ďalšie konanie (bod 2 výrokovej časti tohto nálezu), v ktorom je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

VI.

Primerané finančné zadosťučinenie

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie ústavnej sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Vzhľadom na možnosť korekcie nedostatkov postupu krajského súdu po zrušení jeho rozhodnutia a vrátenia veci na nové konanie a tiež s prihliadnutím na okrajový aspekt primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd nevidel dôvod na navyšovanie satisfakcie aj finančným zadosťučinením, preto v uvedenej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

VII.

Trovy konania

14. Sťažovateľ si uplatnil aj náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastúpením. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Zároveň vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2022, ktorá bola 1 252 eur, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2023. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2023 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov

(ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 208,67 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) za tri úkony právnych služieb (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti, vyjadrenie k stanovisku krajského súdu) predstavuje s prihliadnutím na skutočnosť, že právny zástupca sťažovateľa je platcom DPH, celkovú sumu 796,28 eur. Ústavný súd teda priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 796,28 eur (bod 3 výrokovej časti tohto nálezu).

15. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. novembra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu